

Białostockie
Studia
Pedagogiczno-
-Muzyczne

3/2020

redakcja naukowa
Anna Olszewska
Joanna Cieślik-Klauza

BIĄŁOSTOCKIE STUDIA PEDAGOGICZNO-MUZYCZNE 3/2020

Redaktor naukowy | Scientific editor

prof. dr hab. Anna Olszewska

dr hab. Joanna Cieślak-Klauza

Recenzenci | Reviewers

dr hab. Zofia Bernatowicz, prof. UMCS

dr hab. Aleksandra Grucza-Rogalska, prof. AM w Gdańsku

dr hab. Agnieszka Franków-Żelazny, prof. AM we Wrocławiu

Opracowanie redakcyjne | Text editor

Małgorzata Burniewicz

Korekta | Proofreading

Jakub Jakubaszek

Tłumaczenie | Translations

Tomasz Zymer

Projekt graficzny, skład i łamanie | Graphic design, typesetting and desktop publishing

Krzysztof Gawrychowski

Redaktor prowadzący | Managing editor

Emilia Dudkiewicz

© Autorzy artykułów | Paper authors

© Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina | Chopin University of Music

Warszawa 2020

ISBN: 978-83-65990-38-9

Chopin University Press

ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa

wydawnictwa@chopin.edu.pl

chopin.edu.pl/wydawnictwa

chopinup.pl

Druk i oprawa | Printed and bound by

PHU Olejnik Piotr Olejnik

ul. Szwankowskiego 2/3

01-318 Warszawa

Spis treści

Słowo wstępne.	7
Joanna Cieślík-Klauza Zarys estetyki muzycznej	11
Marta Wróblewska Przydatność literatury barokowej w procesie kształcenia studentów kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej – w oparciu o doświadczenia własne	23
Anna Rocławska-Musiałczyk Współczesne kompozycje chóralne w repertuarze chórów szkół muzycznych I i II stopnia na podstawie własnej twórczości kompozytorskiej	37
Mariusz Mróz Edukacja muzyczna w ruchu amatorskim pokolenia 70+	61
Henryk Kasperczyk Tabulatury lutniowe dawniej i dziś. Alternatywna forma zapisu przy nauce gry na progowych instrumentach szarpanych	71
Agnieszka Sowa Aspekty edukacyjne w twórczości chóralnej Józefa Świdra	89
Anna Olszewska Konkurs chóralny – przyjemność czy powinność dyrygenta?	111
Anna Waluga Pieśń ludowa jako fundament koncepcji edukacyjnej opartej o założenia pedagogiki kodályowskiej	127
Barbara Ostrowska Koncepcje Émile’a Jaques-Dalcroze’a jako inspiracja do tworzenia kreatywnych zadań kształcenia słuchu muzycznego	141

Piotr Ostrowski

Artystyczne pokłosie rodzinnego muzykowania w Brańsku 171

Barbara Dutkiewicz

Audycje radiowe w procesie edukacji muzycznej dzieci jako
przyczynę do refleksji nad muzyką odtwarzaną mechanicznie
w edukacji przedszkolaków 183

Anna Stankiewicz

Poziom rozwoju muzycznego gimnazjalistów w województwie
podlaskim – wybrane aspekty badań własnych 197

Alicja Delecka-Bury

Kształcenie nauczycieli muzyki a potrzeby współczesnej szkoły 209

Sylwia Seul-Michałowska

Kompetencje muzyka nauczyciela na starcie 225

Piotr Baron

Kompetencje nauczycieli muzyki w Polsce 241

Słowo wstępne

Z satysfakcją przedstawiamy Państwu kolejny tom Białostockich Studiów Pedagogiczno-Muzycznych, zogniskowany wokół szeroko rozumianej edukacji muzycznej dzieci, młodzieży szkolnej, studentów i osób dorosłych.

Temat edukacji w obszarze sztuki wydaje się nadal aktualny. Wynika to z kilku czynników: intensywnych, stale przeprowadzanych zmian systemowych zarówno w szkolnictwie ogólnokształcącym, jak i muzycznym, stopniowo obniżającej się pozycji społecznej nauczyciela, dużych oczekiwań uczniów wobec oferty zajęć realizowanych w szkole. Wyzwania te wymagają prowadzenia szerokich dyskusji w środowisku akademickim. Uświadomienie ich sobie stawia poważne zadania przed kadrą akademicką i inspiruje do formułowania konstruktywnych wniosków. Należy bowiem stale podkreślać, że misją każdej uczelni jest przygotowanie absolwenta do pracy i wyposażenie go nie tylko w wiedzę merytoryczną, lecz także umiejętności psychospołeczne.

Publikacja ta jest głosem w dyskusji środowisk naukowych różnych specjalności, teoretyków i praktyków mówiących o dylematach współczesnej edukacji muzycznej, ale też miłośników i wnikliwych obserwatorów sztuk muzycznych. Składają się na nią artykuły z zakresu dydaktyki w szkolnictwie ogólnokształcącym i muzycznym oraz amatorskim ruchu chóralnym. Autorzy przedstawiają wyniki badań z zakresu pedagogiki muzyki prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych, w tym na Wydziale Instrumentalno-Pedagogicznym, Edukacji Muzycznej i Wokalistyki Filii Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Białymstoku. W swoich artykułach diagnozują kondycję edukacji muzycznej w warunkach dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości oraz wskazują drogę rozwoju kształcenia w kontekście świadomego i twórczego zgłębiania dóbr kultury. Próbują również ocenić jakość owego kształcenia z uwzględnieniem współczesnych badań statystycznych, teoretyczno-badawczej refleksji pedagogicznej popartej analizą realiów szkolnych i pozaszkolnych, edukacji muzycznej stanowiącej przyszłość wychowania estetycznego dzieci i młodzieży, problemów kształcenia profesjonalnej kadry, preferencji i zainteresowań muzycznych dzieci, młodzieży i dorosłych.

Niniejsza publikacja skierowana jest zarówno do osób studiujących podejmowane zagadnienia, znawców problematyki wykonawczej, jak i wszystkich interesujących się kulturą muzyczną różnych epok. Można w niej znaleźć teksty specjalistyczne i refleksje o charakterze mniej systematycznym, traktujące o poszczególnych problemach warsztatowych. Autorzy zajmują się praktycznymi zagad-

nieniami pedagogicznymi i opisują aspekty teoretyczne podejmowanych działań. Szukają odpowiedzi na palące pytania współczesnej pedagogiki, ale sięgają też do historycznych źródeł, które pomagają zrozumieć i określić najnowsze trendy nauczania.

Prezentowany tom składa się z piętnastu artykułów. Wprowadzeniem do rozważań jest tekst dotyczący zarysu estetyki muzycznej. Autorzy i autorki kolejnych artykułów podejmują problematykę z zakresu psychologii, dydaktyki i pedagogiki, a także tę związaną z przygotowaniem merytorycznym i zdolnościami interpersonalnymi nauczycieli muzyki.

Poruszane zagadnienia dotyczą między innymi korzyści płynących z wykorzystania w procesie kształcenia barokowej literatury wokalne. Zwrócenie uwagi na jej walory wyrazowe, a także konstrukcję kompozycji, sprzyja poznaniu źródeł wykonawstwa muzyki europejskiej, co stanowi wartościową bazę dydaktyczną dla adeptów sztuki muzycznej. Pogląd ten uzupełniają refleksje nad współczesnym chóralnym repertuarem kompozytorskim, jego różnorodnością wyrazową i równie szerokimi możliwościami dydaktycznymi. Na łamach publikacji przewijają się nazwiska polskich twórców, których kompozycje są pełne emocji, ekspresji i – przede wszystkim – walorów edukacyjnych. Tym sposobem podkreślona została choćby twórczość Józefa Świdra, którego dzieła od lat stanowią bazę repertuaru większości zespołów chóralnych – zarówno amatorskich, jak i profesjonalnych.

Na tle rozważań ogólnych nowe spojrzenie na problematykę aktualnych kierunków i metod edukacyjnych przynosi artykuł opisujący specyfikę edukacji muzycznej seniorów. Ten nieujęty w ramy systemu szkolnictwa proces dydaktyczny stanowi – nawet jeśli pominąć jego wartości poznawcze – niezwykle ważny element szeroko pojętych działań społecznych. Spojrzenie z tej perspektywy na pracę chórów seniorskich zwraca uwagę na wieloaspektowość współczesnej pedagogiki. Omawiana praktyka chóralna pełni cenną rolę socjalizującą, asymilacyjną a nawet terapeutyczną.

Centralne miejsce w niniejszej publikacji zajmują zagadnienia związane z warsztatem dydaktycznym w pracy z zespołami wokalnymi. Dokonano również próby określenia roli dyrygenta chóralnego, którego misja wykracza poza pracę nad partyturą. Rozważania na temat talentu muzycznego łączą się z opisem predylekcji do aranżowania pracy zespołowej i umiejętności organizatorskich. Miarą sukcesów stają się nie tylko kunsztowne wykonania, lecz także konkursy, które – poza walorami artystycznymi – stanowią w życiu współczesnych zespołów chóralnych istotny czynnik integracyjny.

Tom wieńczę artykuły o charakterze specjalistycznym. Znajdziemy wśród nich opracowanie dawnych tabulatur, bezcennych z punktu widzenia historii źródeł muzycznych. Zostały też przywołane fundamentalne koncepcje pedagogiczne poprzedniego stulecia, wciąż istotne z perspektywy współczesnej edukacji muzycznej. Poszukiwaniom metod towarzyszą reminiscencje myśli wielkich twórców pedagogiki XX wieku. Te elementarne teorie stanowią ważny i wciąż aktualny punkt wyjścia do rozwoju współczesnych metod nauczania. Ich przypomnieniu służą,

zawarte w publikacji, cenne materiały źródłowe. Powracają więc koncepcje Émile'a Jaques-Dalcroze'a, widzącego w rytmice, solfeżu i improwizacji komplementarną jedność, a w kształceniu słuchu – drogę do poznania i rozumienia języka dźwięków oraz zdobywania umiejętności interpretowania i tworzenia muzyki¹.

Mamy nadzieję, że tak szerokie spektrum zagadnień pedagogicznych, artystycznych, wykonawczych i estetycznych, będzie kolejnym krokiem zbliżającym badaczy i czytelników do zmierzenia się z – wciąż niedostatecznie opisaną – przestrzenią zarówno dawnej, jak i współczesnej pedagogiki muzyki. Poruszając się w obszarze najnowszych dokonań naukowych, nie można zapominać o źródłach sięgających do obszaru *musica theoretica*. To zespolenie teorii z praktyką może przybliżyć dydaktyków, ale i artystów zajmujących się edukacją, do stworzenia szerokich perspektyw pedagogiki. Poszukiwanie nowych metod nauczania, wykorzystujących graniczne obszary nauki, sztuki i praktyk pedagogicznych, daje nadzieję, że uda się stworzyć inspirującą wizję edukacji muzycznej XXI wieku. Świadomość ta może być pomocna w rozwoju umiejętności oraz zdobywaniu wiedzy, kształtującej się na stykach różnorodnych praktyk, teorii, kierunków i stylów muzycznych.

Anna Olszewska
Joanna Cieślik-Klauza

¹ Por. artykuł B. Ostrowskiej zamieszczony w niniejszym tomie, s. 141.